

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. K   erli adına
Respublika U  aq Kitabxanası

Oxu! – yaşamaq   n

16 Oktyabr – M tal  Bayramı münasibətilə mərkəzi kitabxanalarım uşaq  b l ri, MKS-in  h r, qəsəbə, kənd kitabxana filialları   n hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2018

Tərtibçilər:

**Aynurə Əliyeva
Sevil Əhmədova**

Redaktor:

Könül Ağazadə

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

Şəhla Qəmbərova
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Oxu! Yaşamaq üçün: 16 Oktyabr – Mütaliə Bayramı münasibətilə bağlı mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası; tərt.ed.A.Əliyeva; ixt.red. və burax.məsul Ş. Qəmbərova; red. K. Ağazadə. - Bakı: F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası, 2018. – 33 s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2018

Tərtibçidən

Bilik kəsb etməklə dünyanı qazan,
Əsmanı oxu ki, mənə alasan.

Nizami Gəncəvi

Oxu! Həyatımız bu sözlərlə başlayır. Həyatımızdakı hər bir nailiyyət, qazanacağımız hər bir uğur “oxu” ya bağlıdır. Məhz oxumaqla həyatdakı mövqeyimizi seçir, hədəflərimizi müəyyənləşdirir, ailəmiz, xalqımız və dövlətimizi sevməyi öyrənirik. Kitablar qoynunda yaşadığımız bu kainatın sirlərini özündə əks etdirən, ətraf aləmdə baş verən proseslərdən xəbərdar edən sonsuz məlumat mənbəyi, bütün elmlərin açarını özündə gizləyən bir xəzinədir. Elə xəzinə ki, elmə, biliyə, mədəniyyətə, tərbiyəyə gedən yola sahiblik edir. Hər bir insan oxumadan da bir iş adamı, bir sənətkar, bir idarəedici ola bilər. Amma oxumağı daim öyrənməyi həyatına əsas məqsəd qoymuş biri qədər nə kainatın nizamını tam anlayacaq, nə təbiət və dünya qanunauyğunluqlarını dərk edə biləcək, nə də seçdiyi yolda hədəfinə rahat çatacaqdır.

İnsan zəkasının inkişafında müstəsna rol oynayan mütalibə eyni zamanda onun mənəvi inkişafı, digər insanlarla münasibəti, gündəlik hadisələrə baxış tərzini, qərarların verilməsi və s. məsələlərdə də mühüm rol oynayan əsas amillərdən biridir. Qədim zamanlardan bəri oxuma-yazma bilənlər digərlərindən fərqlənmiş, sayılıb-seçilən olmuşdur. Bu da onların mədəni səviyyələrindən qaynaqlanmışdır. Bu səviyyəni isə onun mənəvi zənginliyi və bu zənginliyi ona qazandıran oxuması, elmi olmuşdur. Cəmiyyətdə oxuma-yazma bilənlərin sayı nə qədər çox olarsa, o cəmiyyət daha çox inkişaf səviyyəsinə malik olar, digər cəmiyyətlərlə təması zamanı öz dəyərləri ilə seçilər.

16 oktyabr – Mütalibə Bayramına həsr edilmiş bu vəsait iki hissədən ibarətdir. I hissə “Giriş” adlanır, II hissə isə “Keçiriləcək tədbirlər” adlanır və mövzu ilə bağlı keçiriləcək tədbirlərdən söhbət açılır.

Giriş

Mütaliənin bəşəri bir problem olduğu nəzəriyyəçilər tərəfindən birmənalı şəkildə təsdiq edilmişdir. Qətiyyətlə qeyd etmək lazımdır ki, cəmiyyətin tərəqqisi, nəhayət, sivil cəmiyyət bilavasitə mütaliə nəticəsində yaranır. Cəmiyyətin bütün inkişaf istiqamətlərini insan təfəkkürü formalaşdırmaqla yanaşı onu təkmilləşdirir. Mütaliə isə insan təfəkkürünü zənginləşdirir, təfəkkürün yaradıcı və axtarış, düşünmə qabiliyyətini artırır. Məsələyə bu istiqamətdə yanaşarkən mütaliənin bəşəri bir problem olduğunu birmənalı şəkildə təsdiqləyə bilərik.

İnsanın mütaliə şüurunun formalaşması uşaqlıq dövründən başlayır. Ailə, bağça, məktəb, kitabxana, uşağın mütaliə vərdişlərinə yiyələnməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Uşaq kitabxanalarında mütaliə sistemli və ardıcıl təşkil edilərək onların təfəkkür tərzinin formalaşmasına müsbət təsir edir. Müasir uşaq kitabxanalarında ənənəvi və texnoloji iş xüsusiyyətləri tətbiq edilir. Lakin uşaq mütaliəsinin təşkili çoxsahəli kitabxana prosesi olaraq ənənəvi metodlara daha çox söykənməlidir. Çünki kitabxana işində yeni texnologiyadan formalaşmış təfəkkür istifadə edə bilər. Uşaq təfəkkürü isə hələ tam formalaşmamış olur. Demək uşaq təfəkkürünün formalaşması üçün səmərəli mütaliənin təşkili daha vacibdir. Formalaşmış təfəkkür hər cür texnologiyadan istifadə etmək imkanına malik olur. Formalaşmış təfəkkürü isə mütaliə yaradır. Əməkdar elm xadimi Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, professor A.A.Xələfov mütaliənin qlobal xarakterini şəhr edərək qeyd edir: “Cəmiyyətin strukturunda ciddi dəyişikliklərin baş verdiyi, mənəvi həyatımıza demokratiyanın sürətlə nüfuz etdiyi, pluralizmin bərqərar olduğu, insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsinə geniş şərait yaradıldığı indiki şəraitdə oxucuların mütaliəsinə

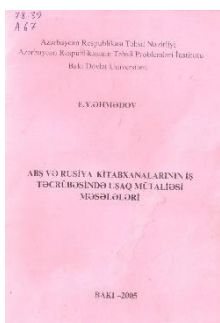
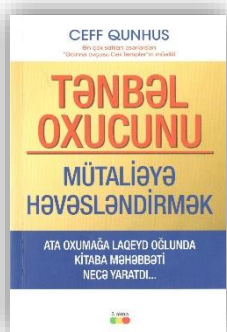
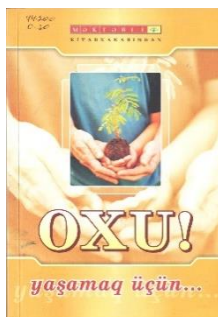
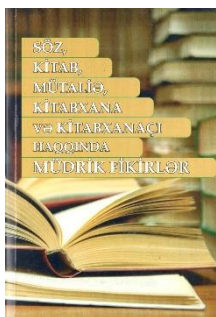
rəhbərlik etmək, onun müəliəsini məhdudlaşdırmaq, ona nəyi və necə oxumağı diqtə etmək müasir cəmiyyətin demokratik prinsipinə zidd insan azadlıqlarını məhdudlaşdırmaqdır. Məhz buna görədir ki, müəliyəyə rəhbərlik prinsiplərinin nəzəri və metodik əsaslarını dəyişmək, yeni azad cəmiyyətin tələblərinə uyğun prinsiplər yaratmaq və ondan geniş istifadə etmək zəruridir”. Bu fikirləri təhlil edərkən prof. A.A.Xələfov müəliənin azad və demokratik prinsiplərə söykənməsini daha vacib bilir, eyni zamanda müəliənin qlobal xarakter daşdığını vurğulayır.

Uşaq müəliəsinin təşkili xüsusiyyətləri xarici dövlətlərin kitabxana sistemlərində də səmərəli şəkildə həyata keçirilir. ABŞ, Rusiya kitabxanalarında aparılan iş təcrübələrini öyrənərkən uşaq müəliəsinə nə dərəcədə ciddi yanaşmanın şahidi oluruq. Onu da deməyə əsas yaranır ki, xarici ölkələrin iş təcrübəsində də kitabxana şəbəkələrində uşaqların müəliəsi ənənəvi iş metodlarına söykənir və bu proses ciddi nəzarətdə olur.

Dünyanın qabaqcıl ölkələrində istehsalın yeni texnika ilə silahlanması, yeni elmi kəşflərin, böyük elmi nailiyyətlərin meydana gəlməsi, yeni-yeni elm və bilik sahələrinin yaranması, eləcə də dünyada gedən ictimai-siyasi proseslər müəliəni obyektiv sosial zəruriyyətə çevirmişdir. Bir sıra xarici ölkələrin kitabxanaşünaslığın müəliə problemi, xüsusi ilə uşaq müəliəsi ciddi maraq doğurur. Bu baxımdan ABŞ və Rusiyada uşaq müəliəsinin təşkili xüsusiyyətlərini öyrənmək, yeni cəhətləri Respublikamızın uşaq kitabxanalarına tətbiq etmək əhəmiyyətli olar.

16 Oktyabr – Müəliə Bayramı ilə əlaqədar olaraq, kitabxanada bir sıra tədbirlər: kitab müzakirəsi, oxucu konfransı, icmal, dəyirmi masa, rəsm müsabiqəsi, oxucularla söhbət, səhnəciklər, icmal və s. keçirilə bilər. Müəliə Bayramı

məqsədlə kitabxanada kitab sərgisi təşkil olunmalıdır. Bu mövzuyla bağlı fotostend, dünya mətbuatından və eləcə də Azərbaycanın ilk qəzet nümunələri, məqalə və kitablar sərgidə öz yerini alır. Müxtəlif ədəblərin, qıraət ustalarının, görkəmli şəxsiyyətlərə məxsus kəlam və materialları da sərgidə nümayiş oluna bilər. Bütün bunlarla yanaşı, sitatlar və şeir parçaları sərginin daha da dolğunlaşmasına səbəb olar. Sərgidə 16 Oktyabr – Mütaliə Bayramından bəhs edən ədəbiyyatla bağlı müxtəlif dövrü mətbuat materialları qoyulur. Sərgiyə müxtəlif başlıqlar verilə bilər: “Nə üçün mütaliə vacibdir”, “Bilik kəsb etməklə dünyanı qazan”, “Oxu yaşamaq üçün”, “Kitabla dost ol, ən yaxşı oxucu ol”, “Əsmanı oxu ki, mənə alasan”, “Kitabsız həyat-mənasız həyat tərzidir” və s.

◆ Kitabxanada Mütaliə Bayramı ilə əlaqədar bir sıra tədbirlər keçirilə bilər. Bunlardan biri də “**Nə üçün mütaliə vacibdir**” adlı *konfransdır*. Konfransdan əvvəl onun proqramı tərtib olunmalı, konfransın keçiriləcəyi dəqiq vaxt müəyyən olunmalıdır. Proqramda konfransda çıxış edərək qonaqların, tarixçilərin, siyasətçilərin və şagirdlərin adları, onların çıxış edəcəkləri mövzular, tədbirin keçiriləcəyi dəqiq vaxt məkan və zaman qeyd olunur.

Kitabxanaçı: Zamanın durmadan dönən çarxı bizləri daim inkişafda olan, hər gün bir yenilik yaşadığımız xoş gələcəyə doğru aparır. Günü-gündən müasirləşən, yeniləşən, qloballaşan dünyamızda texnologiya inkişaf etdikcə insanların həyatı yüngülləşir. Hər bir sahədə olduğu kimi, məlumat mənbəyimiz olan kitabxanalarda da sürətli dəyişməni görürük. Müasir dövrümüzdə elektron kitabxanalardan istədiyimiz bir çox kitabların pdf variantını əldə edib, evimizdən çıxmadan, vaxt itirmədən mütaliə edə bilirik. Ancaq bütün bu inkişaf, yenilik əlimizə götürüb oxuduğumuz kitabları əvəz edə bilmir. Birincisi, monitordan oxumaq gözləri və zehni yorur, ikincisi isə elektron kitabxanalar bizim ehtiyaclarımızı hələ tam olaraq ödəyə bilmir.

Kitab oxumaq insan düşüncəsinin, xarakterinin formalaşmasında əsas rol oynayan mənbələrdən biridir. Elmi araşdırmalara görə, kitab oxumaq stresi azaldır, zehni açır, beyni aqressiyadan xilas edir, təbiəti, cəmiyyəti anlama və şərh etmə qabiliyyətini təmin edir. Mütaliə, həmçinin məlumat bazamızı artırır, söz xəzinəmizi zənginləşdirir.

Sahib olduqları məlumatların yarından çoxunu oxumaqla əldə edən insan hər zaman yuxarıda qeyd olunmuş üstünlüklərin bir çoxuna sahib olmaqla bunlardan məharətli şəkildə istifadə etmiş, düşüncə, bacarıq və iş baxımından digərlərindən də

fərqlənmişdir. Oxuyaraq bir çox şeyin əslini öyrənən insanda eyni zamanda özünə inam olur, qətiyyətsizlikdən uzaq olur. Çox kitab oxuyan insan zəngin söz ehtiyatına sahib olmağın təsiri ilə gözəl nitq qabiliyyətinə malik olur, danışarkən hikmət dolu sözlərlə insanların ürəyinə asanlıqla yol tapa bilir. Bu da insanlarla münasibətini mükəmməlləşdirir, ictimaiyyətdə aktiv rol oynayan birinə çevrilir. Zəngin söz ehtiyatına sahib olmağın başqa bir xüsusiyyəti isə sahibinə daha geniş düşünmə imkanı verməsidir.

Mütaliə üçün vaxt məsələsi əsas əhəmiyyət kəsb edən amildir. Nədənsə asudə vaxtının demək olar ki, çoxunu mənasız şeylərə sərf edən insan həmin vaxtın hər gün bir saatını mütaliəyə ayırmır. İşdən evə dönərkən evdə olan boş zamanı adətən televiziya verilişlərinə baxmaqla keçirən insan bu vaxtınının heç olmasa bir saatını kitab oxumağa ayırsa, bir çox müsbət keyfiyyətlər qazanmaqla yanaşı vaxtını dəyərləndirmiş olar. Ya da internet klublarda, kompüter arxasında, kafelərdə, əyləncə məkanlarında və başqa yerlərdə vaxtlarını keçirən gənclər bu vaxtlarının üçdə birini kitabxanalarda keçirsələr və kitab oxumağa ayrısalar cəmiyyətin ümumi düşüncə səviyyəsi yüksələr və geri qalan cəmiyyətlər sırasında olmaqdan qurtulmuş olarlar.

Kitab oxumağı alışqanlıq halına gətirmiş insanlar bunun üçün xüsusi vaxt ayırmaz hər fürsəti dəyərləndirərlər. Onlar yol gedərkən, birini gözləyərkən, səyahətə çıxarkən və mümkün olan hər vəziyyətdə oxuyacaqları kitabı yanından ayırmazlar. Kitab oxuma alışqanlığı insanda tərbiyəvi bir xüsusiyyətdir. Bir çox məsələ kimi bu da insanda kiçik yaşlarından, hətta bəzi alimlərə görə ana bətnindəyərkən başlar. Uşaqlar anlamasalar belə valideyinləri onların yanında uca səslə kitab oxuduqda, körpə yaşından kitablara sevgi yaranır. Xüsusən də zehninin ən

intensiv dövrü sayılan üç-altı yaşlar arasında bunu etmək, təqdirə layiq bir addımdır.

Yuxarıda sadəcə kitab oxumağın üstün cəhətlərindən yazıldı, bir də oxunmadığı təqdirdə ola biləcək gerilikdən bəhs edildi. Bunlarla yanaşı, bir də mütaliə üçün səhv seçimin yaratdığı fəsadlar vardır, ki bu oxucuda fikir qarışıqlığına yol açır, onu ümitsizliyə sövq edir və hər şeyə şübhəylə yanaşan birinə çevirir. Bundan əlavə pis verdişlərin yaranmasına səbəb olur. Heç bir elmi əsası olmayan, şübhələrlə, yalan və böhtanlarla dolu əsərlər, şübhəsiz ki, oxucusunda mənfi nəticələrə yol açır. Bunun üçün də oxunacaq kitabı seçərkən diqqətli olmaq lazımdır. Bu sahədə təcrübəsi olanların məsləhətinə baş vurulmalıdır.

Kitabları oxunması baxımından üç qrupa ayırmaq olar. Birincisi stolüstü kitablardır. Bunlar bir dəfə oxunaraq tərk edilmir, əksinə dönə-dönə mütaliə edilir. Qida kimi hər zaman onlara ehtiyac vardır. İkincisi elmi-tədqiqat əsərləridir. Bunlara da lüğətlər, ensiklopediyalar, hər hansı bir elm sahəsinə aid yazılmış kitablər, terminoloji əsərlər və s. daxildir. Bu tip kitablər də dərman kimidir. Ehtiyac duyulduğu zamanlarda oxunulur. Üçüncüsü də ümumi deyə biləcəyimiz, mədəniyyət, fikir, tarix, ədəbi və s. sahələrlə bağlı olan kitablər, əsərlərdir. Bunlar elmi tədqiqat obyektı olmaqla yanaşı, həvəskarlar tərəfindən çox vaxt oxunulur. Bu cür kitablər adətən ən çox müraciət olunan kitablər olur.

Oxuyanın mənəvi inkişafına fayda verəcək kitablər eyni zamanda onun vəsvəşəyə qapılmasını və ümitsizliyə düşməsinin qarşısını alır. Bu cür kitablər oxuyaraq özünü yetişdirmiş biri təmiz bir zehniyyətə sahib olduğu üçün doğru ilə yanlış, pislə yaxşını çox keçmədən asanlıqla anlayar. Unudulmamalıdır ki, kitablər fikir müharibəsinin silahlarıdır. Oxuyan və oxuduğunu yaxşı dəyərləndirməyi bacaran insan hər

zaman öndədir, fərqlidir, mübahisə və müzakirə bacarığı yaxşı olan biridir...

I iştirakçı: Bilik – insanın özü və onu əhatə edən aləm və bu aləmin amilləri haqqında məlumat toplusudur. Bilik mühəndisliyi baxımından bilik formallaşdırılmış informasiyadır. Bilik praktiki fəaliyyət və professional təcrübə nəticəsində alınan predmet sahəsinin qanunauyğunluqları olub (prinsipləri, əlaqələri, qanunları), həmin sahədə mütəxəssislərə məsələ qoymağa və həll etməyə imkan verir.

Mütəxəssislər qeyd edirlər ki, mükəmməl insan kimi formalaşmaq üçün böyük yazıçıların, alimlərin əsərlərini mütləq oxumalıyıq. Bunun sayəsində həm düşüncələrimiz inkişaf edər, həm də danışıq qabiliyyətimiz gözəlləşər.

Biz insanlar da həyatı həm yaşayaraq öyrənirik, həm də oxuyaraq. Qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə, köklü mənəvi dəyərlərə malik Azərbaycan xalqı bəşəriyyətin təşəkkül dönməindən bu günədək maddi mədəniyyət nümunələri ilə bərabər, mənəvi tərəqqisi ilə də dünya xalqları arasında özünəməxsus yer tutur. Bu baxımdan insanların ən önəmli maddi-mənəvi nemətlərindən sayılan kitab və kitaboxuma vərdişləri Azərbaycanda da vacib əmil kimi qiymətləndirilir. Lakin bu gün kitab oxumaq bəzi insanların maraqlı məşğuliyyəti olsa da, kitaba münasibət hər halda dəyişib. O mənada ki, ölkədə kitab oxuyanların sayı əvvəlki illərlə müqayisədə xeyli azalıb. Nəşr olunan, idxal edilən kitabların sayına görə ölkəmiz bəzi MDB dövlətlərindən geri qalır.

İnkişaf səviyyəsi aşağı olan cəmiyyətlərin geri qalmasının təməl səbəblərindən biri maariflənmənin zəif olması, oxuma-yazma bilməyənlərin sayının çox olmasıdır. Çox vaxt da bu cür cəmiyyətlərdə olanların çoxu oxumaq və digər faydalı işlər yerinə yararsız işlərlə məşğul olaraq vaxtlarının böyük qismini hədəf etməklə məşğul olurlar.

II iştirakçı: Yeniyetməliklə uşaqlığın sərhəddinin harda bitib, harda başladığı dəqiq heç kimə məlum olmasa da, uşaq böyüdükcə təbii proseslərin nəticəsində orqanizmdə istər fiziki, istərsə də mənəvi cəhətdən bir çox dəyişikliklər baş verir ki, məlumatlı və məlumatsız, yaxud da bu dəyişiklikləri gözləyənə, gözləməyən uşaq-yeniyetmənin hərəkətləri, özünü aparması, bu dəyişikliklərə reaksiyası da məntiqi olaraq müxtəlif olur. Elə bil bilirsən ki, dostun qonaq gələcək hazırlıqlı olursan. Ya da qəflətən qapı döyülür. Effekt təxminən eynidir. Məlumatlı yeniyetmə qeyri-adi heç nə yoxmuş kimi öz yaşam tərzini mütləq hesabına sakit şəkildə davam etdirir.

Məlumatlı gənc məktəbdən sonra ixtisas seçimində, təhsilin digər pillələrində, hərbi xidmətdə, ilk iş yerində də demək olar ki, heç bir çətinliklə üzləşmir. Məlumatlı gənclərin ailə həyatı da daha uğurlu olur. Demək olar ki, seçimlərində çox az-az hallarda yanılırlar. Deməli, mütləq sayəsində gənc bu sınaqdan da mümkün qədər az risklə keçir. Mütləq heç vaxt bitmir. Ailə həyatı, məişət problemləri, qidalanma, yaşam tərzini, istirahət, ixtisas artırma, orta yaşlı hamının gündəlik qayğılarıdır. Mütləq sayəsində oxumuş, savadlı, bütün həyatını tam təmin etmiş şəxslər daha sağlam yaşayırlar. Belə şəxslərin ailə büdcəsi daha dayanıqlı, qidaları daha sağlam, istirahətləri daha keyfiyyətli olur. İnsan daim axtarışdadır. O, fasiləsiz olaraq, oxuyur, axtarır, araşdırır, hər şeyin ən yaxşısını istəyir və mütləq nəticəsində buna nail olur.

İnsan nə qədər yaxşı oxuyursa, aldığı təhsilin ona bir o qədər faydası olacaq. Bu bacarıq onun necə iş tapacağına və özünü təmin etmək üçün neçə saat işləyəcəyinə təsir edə bilər. Oxumağı bacaran evdar qadınlar düzgün qidalanma, gigiyena və sağlamlıq baxımından ailə üzvlərinin qayğısına daha yaxşı qala bilərlər. Yaxşı oxuya bilən analar həm də uşaqlarının əqli inkişafına müsbət təsir göstərir.

III iştirakçı: Hər şey körpəlikdən başlamalıdır. Psixoloqlar uşaqları ilk dəfə kitabla tanış etməmişdən öncə mütləq onu dinləmə vərdişi ilə tanış etmək lazım olduğunu qeyd edirlər. Bu vərdişə isə körpəni ana bətnində olarkən alışdırmaq lazımdır. Nəzərə alsaq ki, uşağın eşitmə duyğusu artıq 8 həftəliyindən formalaşmağa başlayır, deməli, bu ayından sonra uşaqla sözlü kontakta girərkən daha ehtiyatlı olmaq gərəkdir. Mütləq ana hamiləlik vaxtı körpəsinə maraqlı nağıllar danışmalıdır, xüsusən, bunu axşam, yatmamışdan öncə etməlidir. Bir növ körpəni hazırlamalıdır. Mütəxəssisin fikrincə, ana hamiləlik vaxtı hansı saatda körpəsinə nağıl danışıb, daha sonra onu əzizləyirsə, həmin uşaq dünyaya gəldikdən sonra daha sözbəxan və idarə oluna bilən olur.

Körpəlikdən valideyn uşağı gələcək həyata sağlam və düzgün şəkildə hazırlamalıdır. Uşağın gözü açılmamış onu nəyə öyrətsən, hansı vərdişə alışdırsan, elə o cür də davam edəcək. Sadəcə sonadək kənardan nəzarət etmək lazımdır. Psixoloq uşaqlarda dinləmə qabiliyyətini artırmaq üçün analara həmişə layla oxuyaraq uşağı yatızdırmağı məsləhət görür: “Uşaqlarda bu cür dinləmə qabiliyyətini formalaşdırdıqdan sonra onu kitabla birbaşa tanış etmək olar”.

Layla dövrü bitdikdən sonra uşaqlarda dinləmə mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün nağıl danışmaq lazımdır. Bu prosesə uşaq 2 yaşında olarkən başlamaq lazımdır. Nağıl danışmaq üçün ən yaxşı məqam isə yatmadan qabaqdır. Psixoloq deyir ki, düzgün dinləmə qabiliyyəti formalaşan uşaqlar 2 yaşından nağıl dinləmək istəyəcəklər. Bu qabiliyyət düzgün formalaşmayıbsa, uşaqlar nağıl eşitmək istəməyəcəklər. Bu da onların gələcək psixi inkişafı üçün mənfi təsir göstərəcək. Çünki uşaqların idrak fəaliyyətinin inkişafı üçün, yəni duyğusunun, qavrayışının, yaddaşının, diqqət-hafizəsinin,

həmçininin təfəkkür və təxəyyülünün inkişafı üçün nağıl dinləmə və oxuma çox önəmli rol oynayır.

IV *İstirakçı:* Körpənin əyani olaraq kitabla ilk tanışlığı 1 yaşından başlayaraq mərhələlərlə aparılmalıdır. Qısa və az cümlələrdən ibarət olan, əlvan şəkilli və ən əsası dözümlü materialdan hazırlanmış kitablar seçilməlidir ki, körpə onları vərəqləyərkən cıra bilməsin. Elə kitab seçmək lazımdır ki, şəkilləri böyük və qabarıq səthli olsun. Körpə əllərini səhifə üzərində gəzdirəndə şəkilləri hiss etməyi bacarsın. Elə balaca yaşlardan başlayaraq uşağa hədiyyə kimi rəngli, şəkilli jurnallar, kitabçalar almaq lazımdır. Uşağın gözü, beləcə, kitablara və oxumağa alışacaq. Həmçininin nağıl danışarkən uşaqların marağını daha çox cəlb etmək üçün aşağıda yazılanları yerinə yetirmək olar.

– Uşağın nağıla qulaq asması üçün nağılı obrazlı şəkildə, personajların dili və xüsusi emosiya ilə oxumaq lazımdır.

– Heyvanların səsi ilə təqlid etmək, mimika, əl-qol hərəkətlərini göstərməklə onun diqqətini bir yerə yönləndirmək olar.

– Valideynlər uşaqları ətraf mühitlə, canlı təbiətlə tanış etməlidirlər. Uşağı tez-tez heyvanxanaya aparmaq lazımdır ki, onlar ətraf mühiti hiss edə bilsinlər və nağıllara qulaq asmağa vərdiş etsinlər. Məsələn, ana nağıl danışanda hər heyvanın adını çəkəndə, mütləq onu heyvanxanada gördüyünə yönləndirməlidir.

– Bütün uşaqlar kağızla işləməyi xoşlayırlar. Elə oxumaq mədəniyyətini formalaşdırmaq, uşaqda kitaba, dəftərə maraq oyatmaq buradan başlayır.

Valideynlərin çoxunu narahat edən məsələlərdən biri uşaqlara nağılları və ya hekayələri kitabdan oxumağın və ya danışmağın hansının daha doğru olması barədədir. Psixoloqlar hər iki metoddan da istifadə etməyi tövsiyə edirlər: “Uşağa nağıl danışmaq uşaqda emosional sferanın inkişafına kömək edəcək,

amma mütləq nağılı danışanda, çalışın, oradakı personajları əlinizdən gəldiyi qədər təqlid edə biləsiniz. Beləliklə, nağılı uşaqlara sevdirdirsiniz. Daha sonra nağılı kitabdan oxuyun, bu, uşaqlarda sevdidiyi nağılın fonunda kitabı sevməyi öyrədəcək. Uşağa birbaşa kitabı sevdirməyə çalışmayın”.

Uşaqlara kitab seçərkən onların yaşı nəzərə alınmalıdır, çünki seçilən kitab uşağın yaş dövrünə uyğun olmadıqda uşaq o kitabdan zövq ala bilməz və kitabı marağı azalar. 2-3 yaşlı uşaqların nağıl qəhrəmanları onların hər hansı bir əşyası olmalıdır. Məsələn, sevdidiyi oyuncaq, xoşladığı cizgi film qəhrəmanı və s. Bu yaşda uşaqlar hər hansı təkrarlayıcı hərəkətləri olan nağılları sevirlər.

V iştirakçı: 4-6 yaşlı uşaqlar daha çox sehrli nağılları dinləməyi sevirlər. 7 yaşdan sonra uşaqlar sehrli nağıllarla bərabər, döyüş, müharibə, faciə, eyni zamanda tərbiyəvi süjetli (xeyir və şər, pislik və yaxşılıq və s.) müxtəlif nağılları dinləyə bilirlər. Valideynlər bu nüansları nəzərə alıb uşaqlarına kitablar seçsələr, uşaqlarında kitablara maraq yaradarlar.

Uşaq psixoloqları müasir dövrümüzdə uşaqların kitabı marağı göstərməmələrinin günahını uşaqlarda deyil, valideynlərdə görür: “Əgər ailə uşağa ilk olaraq dinləmə vərdişini öyrətməyibsə, kiçik yaşlarında nağıl dinləmə və danışma vərdişi formalaşdırmayıbsa, yaşına uyğun kitablar əldə etməyibsə, bir uşaqdan necə kitabı marağı tələb edə bilər?”

Uşaqlar indi daha çox televiziya və kompüterə yönəliblər. Bu, danılmaz bir faktdır. Psixoloqlar bildirir ki, valideynlərdən uşağın televiziya ilə əlaqəsinin kəsilməsini tələb etmək olmaz. İstəsək də, edə bilmərik. Amma bunu idarə edə bilərik. Valideynlər öncə hər yaş dövrü üçün televizora baxma müddətini bilməlidirlər. Məsələn, 2-3 yaş arası uşaq gündə 20 dəqiqə televizora baxmalıdır. Psixoloqlar deyir ki, valideynlər buna şərait yaratmalıdırlar, bir şərtlə ki, baxdığı verilişlərə, cizgi

filimlərə əvvəlcədən nəzarət edə bilsinlər və daha sonra oturub baxdığı cizgi filmini müzakirə etsinlər. Uşaq baxdıqlarından yadda qalanları valideyninə danışsın. Günün digər vaxtını da kitabdən nağıllar oxumağa sərf etmək lazımdır. Uşağı həm günün tələblərindən uzaq salmayın ki, zamanla ayaqlaşsın, eləcə də kitab marağının ölməsinə imkan verməyin. İmkan olduqca uşağınızı kitab mağazasına aparın, sevdiyi jurnal, rəngləmək üçün rəsm dəftəri belə olsa, alın və imkan yaradın, pulunu o versin ki, kitabın onun olduğunu mənimsəsin.

Gələcək nəsillərin savadlı, mədəni, ağıllı şəkildə formalaşması üçün ən əsas vasitələrdən biri mütaliədir. Texnologiyanın sürətli inkişafı son vaxtlar bu sahədə müəyyən problemlər yaradıb. Lakin uşaqların kitab oxumaq təbliği üçün imkanlar bitməyib. Bunun üçün nə etməliyik?

Oxucuların məqsədyönlü tərbiyəsi məsələsi özünün məzmununa və xarakterinə görə müxtəlifdir. Bununla bərabər kitabxanaya müraciət edən oxucuların da tərkibi müxtəlif olduğu üçün kitabxanaçılar öz fəaliyyətində, xüsusilə mütaliənin istiqamətləndirilməsi işində sistemliliyi və məntiqi ardıcılığı gözləməlidirlər. Çünki təcrübədən məlum olduğu kimi, hər hansı elm sahəsinə dair mövcud olan ən yaxşı kitabların systemsiz mütaliəsi oxucuda həmin elm sahəsi haqqında dolğun və aydın təsəvvür yarada bilməz. Odur ki, hər bir oxucunun müasir biliklər əldə etməsi və qazanılan bilik və təcrübənin əməli fəaliyyətdə, ictimai həyatda tətbiqi üçün ona müəyyən elm sahəsi üzrə tövsiyə olunan kitabların məzmunu arasında, eləcə də həmin kitabların mütaliəsi prosesində məntiqi əlaqəyə, sistemliliyə diqqət yetirmək lazımdır.

◆ Mövzu ilə bağlı tədbirlərin keçirilməsindəki məqsəd məktəblilər arasında mütaliəni təbliğ etmək və oxu vərdişi yaratmaq və s. kimi vacib hislərin aşılmasıdır. Belə

tədbirlərdən biri də yuxarı sinif şagirdləri arasında keçirilən **sorğu-sualdır**. Tədbirdə Yuxarı sinif şagirdləri və ali məktəb tələbələri, ədəbiyyat müəllimləri və ümumilikdə oxucular iştirak edə bilər. Kitabxanaçı gələn qonaqları salamladıqdan sonra tədbirə keçid alır.

Kitabxanaçı: *Biz niyə kitab oxumalıyıq?* Hər şeydən öncə kitabı bilik qazanmaq üçün oxuyurlar, kitabı həm də müxtəlif ideyalara sahib olmaq, dünyagörüşünü zənginləşdirmək üçün də oxuyurlar və bütün bunlar əslində sizin həyat tərzinizə təsirsiz ötüşmür. Yaxşı bəs kitab oxumaq insana nə verir? Kitablarda kitabı yazanların böyük təcrübəsi, biliyi, ideyaları, metodları, strategiyaları olur.

Düzgün kitab oxumaqla insan tədricən dünyagörüşünü formalaşdırır, dünyaya baxışını genişləndirir və dərinləşdirir, təfəkkürünü inkişaf etdirir, düşünmək və analiz etmək bacarığını artırır. Kitab oxumaqla hansısa bir obrazın qismində özünə ideal tapa bilirsən, bu obrazı real həyatda yaşamağa çalışırsan. Kitab oxumaqla siz bir çox suala cavab tapa bilərsiniz. Sizdən öncə yüzlərlə, minlərlə insan sizin yaşadığınızı təcrübədən keçirmiş ola bilər. Odur ki, onların həyat təcrübəsini oxumaq sizin köməyinizə gələ bilər. Onları oxumamaq axmaqlıq olar. Kitab insana motivasiya verir, ruhlandırır, daha müsbət nəticələr əldə etməyə kömək edir. Kitablarda bilmədiyimiz dünyaları bizə açır. Aqlının yeni tərəflərini sənə açır, əvvəl heç vaxt diqqət etmədiyiniz bacarıqlarını ortaya çıxarır.

Kitab sənə düşündürən bir çox məsələlərə aydınlıq gətirir: doğrudanmı sən bu işlə məşğul olmaq üçün bu dünyaya gəlmisən?

Əziz oxucular, sizcə bu günümüzdə bu qədər seminarların, təlimlərin keçirilməsinə səbəb nədir? Çünki insanlar lazımlı biliyi almaq istəyir.

Kitab mağazalarında uğura aparan yollarla bağlı yüzlərlə kitab tapmaq olar, amma sadəcə kitab oxuyub, əli-qolu bağlı oturmaqla uğur qazanılmaz. Hərəkətə keçmək lazımdır. Əlbəttə ki, bu o demək deyil ki, tətbiq etmiyəcəksənsə kitab oxuma. Elə kitablar var ki, onlar sadəcə oxumaq üçündür. Onları oxuyub şəxsi münasibətlərdə düzgün davranıb-davranmadığını anlayırsan. Ətrafındakı insanların psixologiyasını daha yaxşı dərk etmiş olursan. Hansısa bir olayı daha yaxşı dəyərləndirmiş olursan.

Dəyərli dinləyicilər, gəlin sizlə birgə *“Oxumaq niyə faydalıdır?”* sualına cavab verək.

Kitab oxuyan adamların beyninin maqnit-rezonans analizi göstərib ki, qoxu, müxtəlif landşaftlar və ya dadlar haqqında oxuyan zaman beyində mənimsəməyə görə cavab verən sahələr insanın reallıqda bütün bunları hiss etdiyi kimi fəallaşır. Lakin bu effekt televizora baxanda və ya oyun oynayanda itir.

Alimlər hesab edirlər ki, erkən yaşlarda böyük və çətin kitabları oxumağa çalışmaq lazımdır. Bu zaman beyin səbəb-nəticə əlaqələrinin uzun zəncirini qurmağı öyrənir. Qeyd edilir ki, cəmi altı dəqiqə kitab oxumaq stressin səviyyəsini 2/3-yə qədər azalda bilər ki, bu da musiqi terapiyasından və ya sadəcə gəzintidən daha səmərəlidir.

Gəlin digər “Kitab oxumaq nəyə lazımdır?” sualına cavab axtaraq.

İnsan doğulandan bilməyə can atır və müəmmalardan qaçır... Bu, fitri bir hissdir. İnsan böyüdükcə məlumatlanır, məlumatlandıqca da böyüyür. Alman filosofu İmmanuel Kantın bir sözü var: *“Bilmək – irəlini görmək, irəlini görmək – güclü olmaqdır”*. Deməli, güc tək-cə birlikdə yox, ilk olaraq Bilikdədir.

İndi isə “Niyə məhz kitab? sualına aydınlıq gətirək.

Kompüter və texnologiya əsrində bir çoxlarımız ədəbiyyatdan uzaq düşmüşük. Artıq yaşlı nəsil məlumatları

televizordan, gənclər isə internetdən alır və bunun tam kifayət etdiyini düşünürlər. Lakin kitab oxumağın daha faydalı olmasını dərk etmək üçün bir neçə məsələni vurğulamaq yəqin ki, bəs edər.

Əvvəla, fiziki baxımdan televizor, kompüter, telefon və digər cihazlar insan bədəninə mənfi təsir edən şualar buraxır. Bu isə insanın dincəlib rahatlıq tapmaq əvəzinə, daha da yorulmasına səbəb olur. Bəlkə də, cəmiyyətdə yayılan xroniki yorğunluğun səbəblərindən biri də bizim virtuallaşmağımızdır. Digər tərəfdən, televizor və sosial şəbəkələrdə verilən məlumatlarla insanlara səhv ideologiya və düşüncələr təlqin oluna bilər. Onları araşdırmaq üçün isə ya mütəxəssislərə müraciət etmək lazımdır, ya da yenə də kitablara. Bundan əlavə, məsələn, televizordakı məlumatlar məhduddur və onları sən seçmirsən, kimsə seçib sənənin beyninə yeridir. Oxuduğun kitabları seçmək isə öz əlindədir. Zamanəmizdə istədiyin sahəyə dair istədiyin ədəbiyyatı tapmaq mümkündür. Habelə, kompüter və televizordan fərqli olaraq, həcmi daha az olan kitabı insan özüylə gəzdirə və boş vaxt tapan kimi oxuya bilər.

Dəyərli oxucular, sizlərlə birgə daha global bir mövzuya “Kitab oxumağı necə sevək?” sualına aydınlıq gətirək.

Bəziləri deyə bilər ki, oxumağın çox yaxşı olduğunu bilirik, amma biz bacarmırıq. Kimsə bunun darıxdırıcı olduğunu, kimsə buna vaxt tapmadığını bəhanə edə bilər. Bəzən bir şeyi sevmək üçün o şeyin faydalarını və gözəlliyini bilmək bəs edir. Bəzən isə sadəcə, başlamaq lazımdır. Düzgün başlanğıc çox mühümdür. Hansısa məşhur əsərdən yalnız “məşhur” olduğu üçün başlamaq düzgün olmayan seçim də sayıla bilər. Və əksinə, maraqlı bir kitab insanı ədəbiyyat aşiqinə çevirməyə qadirdir. Ona görə də kitabları kiminsə yox, öz maraq dairənizə uyğun seçin.

Dəyərli oxucular, indi isə sizlərlə birlikdə kitab oxumağın faydaları haqqında söhbət açaq.

Kitab oxumağın faydalarından bir neçəsini qeyd edək:

1. İnsanın söz ehtiyatı artır.
2. İnsan başqalarıyla daha rahat ünsiyyət qura, fikirlərini daha dolğun ifadə edə bilər.
3. Stress və gərginlik azalır. İnsanın beyni dincəlir.
4. Müəllimə beyin hüceyrələrini cavanlaşdırdığı üçün qocalmanı gecikdirir.
5. Yuxusu pozulan insanlar üçün də faydalıdır. Yatmadan öncə kitab oxumaq yuxu gətirə bilər. Uşaqlara belə, nağıllar oxunduqda daha tez yuxuya gedirlər.
6. Kitab oxumaq yaddaşın güclənməsinə də təsir edir.
7. Tez-tez diqqəti yayınan insanlarda təmərküzləşməni yaxşılaşdırma bilər.
8. Alzheimer xəstəliyindən qoruyur.
9. İnsan bilik əldə etdikcə, özünə inamı da artır. Hər hansı bir sahədə işləmək istəyən kəs öncədən o sahədə bir neçə kitab oxumuş olsa, daha çox uğur əldə edə bilər.
10. İnsanda kreativlik artır, yeni ideyalar yaranır. Bəzən də sıxıcı problemlərdən çıxış yolunu kitablar öyrədir.
11. Edilən elmi araşdırmalar nizamlı kitab oxumağın beyində yeni neyron əlaqələri meydana gətirdiyini göstərir. Bu da sizin daha ağıllı bir insan olmağınız deməkdir.

Dəyərli oxucular, bilindiyi kimi düzgün ədəbiyyat seçimində əsas amildir. Bu mövzuya da bir az aydınlıq gətirək.

Kitab ruhun qidasıdır. Qidamıza necə fikir veririksə, eyni ilə oxuduqlarımıza da fikir verməliyik. Dəyərli vaxtımızı nəyə sərf etdiyimizə diqqət edək və faydalı ədəbiyyata üz tutaq ki, sağlam düşüncəyə malik olaq. Düzgün seçilməyən kitablar təhlükəlidir. Belə ki, bir xəstə ruh bir cəmiyyəti korlaya bilər. Digər tərəfdən, tarixdə bir çox insanların həyatı cəmi bir kitabla dəyişib. Bəzən

hətta bir cümlə belə insana təkan verib, həyatında müsbətə doğru çevriliş edə bilər. Necə deyirlər, insan hər şeyi, kitab isə insanı dəyişir. Həyatımız baxışlarımızdan və düşüncələrimizdən birbaşa asılıdır. Hər şey beyindən, düşüncədən başlayır. Unutmayaq ki, bizə ayrılan zaman çox qıtsadı. Vaxtımızı hədəf etmədən, düşüncələrimizi sağlam “qidalarla” bəsləyək və doğru bildiklərimizə əməl edək ki, həyatımızdan zövq alaraq, bərəkətli ömür yaşayaq...

Dahi şairimiz Nizami Gəncəvi deyirdi: “Bilik öyrənməyi ar bilən hər kəs dünyada mərifət qazana bilməz”. “Bir insanın dəyəri onun oxuduğu kitablarla ölçülür” bunu isə ingilis filosofu Herbert Spenser deyib. Qarşılaşdırılmış iki fərqli fikir əslində bir-birinin məntiqi davamıdır. Yəni hər bir fikirdə cəmiyyət əxlaqının mənbəyində kitabın dayandığı aydın olur. Məsələyə təkcə Azərbaycan miqyasında deyil, qlobal müstəvidə yanaşdıqda məlum olur ki, kitaba olan tələbat bütün dünyada aşağı düşüb. Bunun bir sıra obyektiv səbəbləri var. Bəzən fikirlər səslənir ki, bəşəriyyətdə yeni texnoloji imkanların mövcudluğu, kompüter, telefon və s. kimi texnologiyaların böyük sürətlə inkişafı istər-istəməz kitablara olan diqqəti ikinci plana keçirir. Artıq insanlarda yeni maraqlar, yeni axtarışlar formalaşmağa başlayır. “Bəs kitab nə üçündür, onun mahiyyətini, faydasını və vacibliyini dərk edirikmi? Öncə deyək ki, kitab oxumaq insanın intellektual səviyyəsinə, dünyagörüşünə müsbət təsir göstərir. Bundan başqa, kitab bəşər həyatında qalacaq miras, inkişafyaradıcı və ziyalandıran ünsürdür. Kitab elm və mərifət dünyasına açılan qapıdır. Mütaliə insanı bəd əməllərdən saxlayır və onu yaxın-uzaq keçmişlərə aparır. Elə kitablar var ki, insan həyatında mühüm rol oynayır. Kimi həmin kitablardakı qəhrəmanların müsbət keyfiyyətlərini mənimsəyərək, kimi də oradan öyrəndiklərini həyatda tətbiq edərək yaşayışını qurur. Yaxşı kitab aqıl insanın həyatına həmişə işıq salan vasitə olub.

Almaniyalı professor Fişerin sözlərinə görə, “insan düşündükcə beyin tutumu, düşünmə imkanları və qabiliyyəti inkişaf edir. Beyin işlədikcə inkişaf edən, istifadə edilmədikdə isə ən sürətlə kütləşən insan orqanıdır. Bu kütləşməni aradan qaldırmaq üçün bir həftə zehni məşğələ etmək lazımdır”.

◆ Mütaliyə mövzusunda kitabxanada keçiriləcək tədbirlərdən biri də **“Kitabla dost ol, ən yaxşı oxucu ol” adlı dəyirmi masadır**. Kitabxanaçı oxuculara mövzu haqqında dəyərli məlumatlar verir.

Kitabxanaçı: Elm həqiqəti öyrənir, həyatın qanunauyğunluqlarını, təbiətin sirlərini bir-birinin ardınca kəşf edir. Elmlə məşğul olmaq isə gözəlliyin sorağında gəzmək, onu kəşf etmək deməkdir. Çünki həqiqətən gözəllikdən, gözəllik isə həqiqətdən ayrı deyildir. Gözəlik duyğusu varlığın inikası, mövcud həqiqətin idrakıdır. İnsan bütün varlığı ilə gözəlliyə can atır və deməli, həqiqi gözəlliyi duymaq, dərk etmək üçün elm öyrənmək vacibdir. Elm həm də dünyagörüşüdür, insanı yüksəldən mənəvi ucalıqdır. İnsan yalnız elmi bacarığı ilə başqalarından fərqlənə, onlara nisbətən üstün mövqeyə malik ola bilər.

Hələ XII əsrdə dahi şairimiz Nizami Gəncəvi elmin insan həyatındakı əhəmiyyətini, onun yaradıcı rolunu düzgün qiymətləndirmiş, öz əsərlərində bir sıra elmi məsələlərə toxunmuşdur. Şairin fikrincə, adamlar elmin gücü ilə qələbə çalıb müvəffəqiyyət qazana bilərlər. Nizami elmə, elm adamına olan yüksək münasibətini öz qəhrəmanı İsgəndərin dili ilə belə verir:

O böyük, ağıllı, ayıq hökmdar.
Öz şahlıq taxtında tutarkən qərar,
Əmr etdi, verildi belə bir fərman:
“Alimdir gözümdə ən əziz insan

Elmlə, hünərlə! Başqa cür heç kəs
Heç kəsə üstünlük eyləyə bilməz”.

Ata-babalarımız da elmə, elm adamına həmişə yüksək qiymət vermiş, onlara ehtiramla yanaşmışdılar. Bunu ulularımızın elm haqqındakı hikmətli kəlamları da sübut edir. Gəlin oxucularımızın ifasında həmin hikmətli kəlamları, atalar sözlərini dinləyək.

I oxucu: Elm aqlın çırağıdır.

Elm elə bir xəzinədir ki, nə qədər sərf etsən, bir o qədər artır.

Elm öz sahibinə böyük zinətdir.

Elmsiz adam meyvəsiz ağac kimidir.

(Atalar sözləri)

II oxucu: Kitab bilik mənbəyidir.

Kitab insan ruhunun müqəddəs yazısıdır.

Kitab insanda görmədiyim, bilmədiyim, cəhətləri mənə sübut etmək qüdrətinə malikdir.

Kitabı sevin, çünki o sizə insanları sevməyi öyrədəcək və fikirlərinizi aydınlaşdırmaqda köməkçi olacaq.

Kitablar özünü və başqalarına hörmət etməyi öyrədəcək, ürəyi və aqlı, dünya və insanlıq sevgisiylə dolduracaq.

Kitablar olmasaydı, mən səfalət və alçaqlıq içində qərq olardım.

Maksim Qorki

Kitab bir limandı mənim üçün. Kitablarda yaşadım və kitablardakı insanları küçələrdəkindən daha çox sevdim.

Cemil Meriç

Kitab bir nəslin o biri nəsle qoyub getdiyi mənəvi vəsiyyətdir.

Kitab nəsillərin bir-birinə vəsiyyətdir.

Kitab vasitəsilə biz həqiqətlər və rəzalətlər mülkünə daxil oluruq.

A.İ.Gertsen

III oxucu: Kitab elmlərin nəticəsi olmalıdır, elmlər kitabın yox.

Kitab insan üçün mənəvi qidadır.

Kitab zamanın dalğaları üzərində səyahət edən və öz qiymətli yükünü ehtiyatla nəsillərdən nəsillərə yetirən fikir gəmisidir.

Mütaliə insanları bilikli, söhbətçil və hazırcavab edir.

Frensis Bekon

Kitab heç aldatmayan bir yoldaşdır. *Guilbert De Pixrecourt*

Kitab hələ də müqəddəsdir mənim üçün. Söz hələ də mühüm və hərflər hələ də müəmmadır. *Əlif Şəfəq*

Kitab həyatın ən uzaq və qaranlıq yollarında insana işıq bəxş edən əfsanəvi çıraqdır. *A.M.Upit*

Kitab insanı kainatın sahibi edir. *P.A.Pavlenko*

Kitab mənim üçün, tacdan qiymətlidir.

Kitablarım mənə çatacaq qədər böyük bir krallıqdır.

V.Şekspir

Kitab ol, hamıya açılma; qoy səni ancaq anlayanlar oxusun!

Əbu Turxan

Kitab olmayan ev ruhdan ayrılan bədənə bənzər.

Kitabsız ev ürəksiz bədəndir.

Siseron

Kitab ruhu qidalandırır, insanı ucaldır və möhkəmləndirir.

U.M.Tekkerey

Kitab ruhun dərmanıdır. *Yapon atalar sözü*

Kitab -sənin ilk dostundur. *M.Ə.Sabir*

Kitab təfəkkürün övladıdır. *C.Svift*

Kitab təfəkkürün yorulmayan qanadlarıdır. *Aybek*

Kitab, tək ölümsüzlükdür. *Rufus Choate*

Kitab toplamaq yaxşı işdir, onları oxumaq isə daha faydalıdır.

Françesko Petrarka.

IV oxucu: Kitaba malik olmamaq, əqli yoxsulluğun ən yüksək dərəcəsidir. *C.Reskin*

Kitabxana insan ruhunun bütün zənginliklərinin xəzinəsidir.

Q. V. Leybntnis

Kitablar bizi ötən əsrlərin mənəvi varisi edir. *N.Vəzirov*

Kitablar da dost kimidir, az fəqət yaxşı seçilmiş olmalıdır.

S.J.Harris

Kitablar, heç solmayacaq bitkilərdir. Herrick

Kitablar həyatım, təcrübələrim isə müəllimimdir. A.Avqustin

Kitablar, itmiş başların abidələridir. Sir Villiam Davenant

Kitablar sivilizasiyanın nümunəsidir. Kitabsız ədəbiyyat, tarix itər. Həyatı incəliklər olan lirika, psixoloji və elmi biliklər mənasız olar. Henri Devid Toro

Kitabları yandırmaqdan daha pis şey onları oxumamaqdır.

Rey Bredberi

Kitabsız bir ömrün nə mənası var. Səməd Vurğun

Kitabsız qalmaq çərəksiz qalmaqdan çətindir. V.Kubarev

Kitabsız yaşamaq; kor, kar, dilsiz yaşamaqdır. Seneka

Qədim kitabların füsunkar təbiəti şərəbı andırır. A.S.Qrin

Qəpiklər manat əmələ gətirdiyi kimi, oxumaq da bilik əmələ gətirir. V.L.Dal

V oxucu: Mədəniyyəti yüksəltmək, hər şeydən əvvəl, bədii ədəbiyyatı bilməkdir. M.İ.Kalinin

Mən öyrətdim onlara, öyrətdim bilik nədir,

Oxumağı, saymağı dedim bir xəzinədir.

Esxill

Mən, kitablarımı yaratmadan əvvəl, kitablarım məni yaratdılar. Montaigne

Nə qədər çox oxusan, özünü başqalarına bir o qədər az oxşadarsan. J.Renar

Nəyi isə oxuyan adam heç bir şey oxumayan adamdan xeyli yüksəkdə durur. V.Q.Belinski

Mümkün olsaydı da yurdundakı meyxanələri həp kütübxanə yapardım. H.Cavid

Oxunacaq ən böyük kitab insandır. Hacı Bəktəş Vəli

Oxuya bilsəniz hər insan bir kitabdır. V.Ellery Çanning

Kitablar ağılın müalicə məkanlarıdır. Skilus

Bir insanın dəyəri oxuduğu kitablarla ölçülür.

Herbert Spenser

Bir insana oxuma zövqü və onu təmin edəcək kitab verin, əmin olun ki, həmin insan xoşbəxt olacaqdır. Con Herşel

VI oxucu: Ey müəllim, aləti-təzvir dir əşrərə elm,
Qılma əhli-məkrə təlimi-məarif, zinhar!
Hiylə üçün elm təlimin qılan müfsidlərə,
Qətli-am üçün verər cəllada tigi-abidar.
Hər nə təzvir etsə əhli-cəhl ona olmaz səbat,
Məkr-i-əhli elmdir, əsli-fəsadi-ruzigar.

Məhəmməd Füzuli

VII oxucu: Hər sözü bir ulduz, bir şəffaf almaz,
Mənalar dünyası qaranlıq deyil,
Bu böyük kitablar yaranır az-az,
Çünki ömürlükdür, bir anlıq deyil.

S.Vurğun

VIII oxucu: Kitab işıq dolu bir laləzardır,
Kitab olan yerdə işıq da vardır.
Torpağa dönsə də onu yazanlar,
Ürəyi çirpınır hələ bu gün də.

B.Vahabzadə

◆ Kitabxanada mövzu ilə bağlı keçiriləcək tədbirlərdən biri də *söhbətdir*. Əvvəlcə kitabxanaçı söhbətə başlayır daha sonra oxucular mövzu ilə bağlı araşdırdıqları məlumatları iştirakçılarla bölüşürlər.

Kitabxanaçı: Biz elmi-texniki tərəqqi əsrinə yaşayırıq. Bu əsr elə bir əsrdir ki, bu zamanda cəmiyyətin inkişaf templəri, onun iqtisadi inkişafı birbaşa olaraq bilik və elmdən asılıdır.

Bilik bir gücdür. Elm öyrənmək böyük bir zəhmətdir. J.J.Russo demişdir: “Döyüşdə silah lazım olduğu kimi, həyatda da bilik lazımdır.”

Kitab oxumaq bir alışqanlıqdır. Bu alışqanlığı olan insanın başqalarında xoş təəssürat yaradır və daha uğurlu olur. Lakin bu adəti uşaqlara erkən yaşlardan aşılamaq lazımdır. 7 yaşa qədər olan uşağın qazandığı hər bir bilik gələcəkdə 7 qat olaraq geri dönür. Məhz elə buna görə də, valideynlərin övladlarına kiçik yaşlarda sərf etdikləri vaxt gələcəkdə daha çox vaxta qənaət etməyə xidmət edəcək. Nəzərə alın ki, kiçik yaşlarda kitab oxumağa alışdırılan uşaqlar gələcəkdə özlərini daha yaxşı idarə edə bilir və təhsildə daha çox uğur qazanırlar.

İndi isə bu xeyirli vərdişin qazanılma yollarını nəzərdən keçirək:

1. Uşaqlara kiçik yaşlarından yatmadan əvvəl kitab oxumaq və bunu davamlı şəkildə etmək lazımdır. Müşahidələr göstərir ki, belə uşaqların qavrama qabiliyyəti artır və onlar təhsildə daha uğurlu olurlar.

2. Uşağa nümunə olmaq vacibdir. Valideynin kitab oxuduğunu görün uşağın da kitab oxumağa həvəsi yaranır. Nəzərə alın ki, uşağı gözəl tərbiyə etməyin əsasında ona gözəl nümunə olmaq dayanır.

3. Evdə kitab guşəsi yaratmaq da yaxşı nəticə verəcək. Müxtəlif qəzet, jurnal və kitablardan təşkil olunmuş kitabxana uşağı kitab oxumağa həvəsləndirə bilər.

4. Kitab mağazasında müəyyən zaman keçirərək uşağın da marağını nəzərə almaqla onun üçün ədəbiyyat seçmək lazımdır.
5. Həftədə 1-2 dəfə ailəvi kitab oxuma saatları təyin etmək də faydalı olar. Hər bir ailə üzvünün oturub kitab oxuması həm ailə üzvləri arasında münasibətin daha mehribanlaşmasına, həm də uşaqlarda kitab oxumağa həvəsin yaranmasına kömək edir.
6. Oxunan kitabları müzakirə etmək də uşaqlar üçün çox maraqlı ola bilər. Bundan başqa oxunan kitablar haqqında fikirləri 1 dəftərə qeyd etmək də yaxşı nəticə verir. Bunlar uşaqda öz fikrini çatdırmaq qabiliyyətini artırır.
7. Uşaqda kitab oxumağa həvəs yaratmaq mümkün olmur, əlavə vasitələrdən istifadə etmək də olar. Məsəl üçün, səsli kitablar, maarifləndirici uşaq verilişləri, DVD-lərdən də istifadə etməklə uşaqlarda kitab oxumağa maraq oyatmaq olar.
8. Bəzən uşaqların beyni gün ərzində lazımsız informasiya ilə yükləndiyi üçün də uşaq yorulur və kitab oxumaq istəmir. Bu səbəbdən də uşaqları televizor, kompüter, mobil telefon və bu kimi vasitələrdən mümkün qədər uzaq tutmaq, bununla da beynin lazımsız informasiya ilə yüklənməsinin qarşısını almaq olar.
9. Ən əsası uşağın eşitmə, görmə və dil qüsurunun olmadığından əmin olmaq lazımdır. Diqqət əskikliyi və hiperaktivlik problemi olan uşaqlarda da oxuma sürəti zəif ola bilər.
10. Uşağı təqdir etmək vacibdir. Uşaqları kitab oxuduğu üçün tərifləməklə, hər oxuduğu kitaba görə kiçik hədiyyələr verməklə motivasiyasını artırmaq olar.

Kiçik yaşlardan etibarən bizə çox kitab oxumağın uğurun əsas təməli hissəsi olduğu aşınır. Bəlkə də hər oxuyan uşaq qazanmaya bilər, amma uşaq qazanan insanların böyük çoxluğu məhz çox kitab oxuyandır. Onları birləşdirən bəzi xüsusiyyətlər isə mütləq vardır. Bu gün çox kitab oxuyan insanlara xas xüsusiyyətləri oxucularımız sizə təqdim edir.

I oxucu: 1. Diqqətlərini toplamaq qabiliyyətləri yüksəkdir.

Onlar diqqətləri toplamağı çox əla bacarırlar. Bəzən yanlarında baş verənlərdən xəbəri olmayacaq dərəcədə oxuduqları kitaba yüklənir və onları həmin dünyadan çıxarmaq olduqca çətin məsələyə çevrilir.

2. Hədəflərini müəyyən edirlər.

Yaxşı oxucu əlinə yeni kitab keçən kimi özü üçün hədəf müəyyən edir. Bir başqa fəaliyyətə keçmədən əvvəl müəyyən sayda səhifə oxuyur və ya konsept beyinlərində aydınlığa çatana qədər oxumağa davam edirlər. Uğur qazanmaq üçün də hədəfi müəyyən etmək vərdişi olduqca vacibdir.

3. Zamanlarını ağıllı xərcləyirlər.

Başqa işlərə bəlkə də vaxt tapmaya bilərlər, lakin onlar oxumaq üçün hər zaman vaxt tapmağı bacarırlar. Oxuyaraq keçirdikləri zaman onlar üçün dəyərlidir və bu vərdiş uğur qazanmaqda da onlara kömək olur. Zamanın dəyərini bilmək uğura aparan yolda addımlamaq deməkdir.

II oxucu: 4. Uzaqgörəndirlər.

Müxtəlif əsərlər, müxtəlif qəhrəmanlar – hərəsi bir təcrübədir. Bu da çox kitab oxuyan insanlarda müdriklik və uzaqgörənlik kimi xüsusiyyətlərin yaranmasında böyük rol oynayır. Onlar oxuduqları hər şeydən dərs çıxarır və sanki özləri yaşayıbmış kimi eyni səhvləri təkrarlamamağa çalışırlar. Hadisələr baş verməmiş onlar haqqında müəyyən fikrə sahib olmaları isə hər zaman köməkləri olur.

5. Müdrikdirlər.

Oxumağı sevən insanlar oxuduqlarını yansıtmağı da bacarırlar. Hadisələrə baxış bucaqları dəyişdikcə, heç kəsin görmədikləri şeyləri də görə bilir və bunu yansıtmağa da başlaya bilirlər. Məhsuldar oxumaq kitabdakı sözlərə baxmaq deyil, onların alt

mənalarını da anlamağı tələb edir. Bir kitabda təqdim olunan fikirlərin insanın həyatını nə qədər dəyişə biləcəyindən əsl kitab qurdları xəbərdardır.

6. Yazı və nitq bacarıqları yüksək inkişaf edib.

Tarixdə mövcud olmuş bütün böyük mütəffəkkirlər yaxşı oxucular olublar. Uğurlu insanın ən vacib xüsusiyyəti olan danışq qabiliyyəti məhz kitablar sayəsində inkişaf edir. Çox kitab oxuyan insanların yaxşı yazı qabiliyyətləri olur, yazarkən yox dərəcəsində səhv edirlər.

III oxucu: *7. Güclü yaddaşları var.*

Oxucu beyninin nə qədər güclü olduğunu bilir. Beyin az qala sərhədsiz imkanlara malikdir. Nə qədər çox oxusanız və öyrənsəniz, bu bilikləri qorumaq da o qədər asanlaşır. Uğur qazanmaq istəyən insanlar isə ömürlərinin sonuna qədər oxumağa davam edirlər.

8. Gümrah qalmağı bacarırlar.

Kitab qurdları beynin də mütləq məşqə ehtiyacı olduğunu yaxşı anlayırlar. Gümrah qalmaq üçün idman etmək lazım olduğu kimi, hər gün kitab oxumaq da beyni gümrah tutur. Hətta uğur qazanan insanlar beynlərini gündəlik məşqlər də müəyyən edirlər. Bunlara müxtəlif məntiq oyunları, bilməcələr, şahmat və s. daxildir. Çətinliklərin öhdəsindən gəlməklə beynlərinin gücünü və potesialını birə-beş artırırırlar.

9. Savadlı və dünyagörüşlüdürlər.

Zamanlarını öyrənməklə keçirən insanlar yüksəlməkdə çətinlik çəkmirlər. Əllərinə hər kitab aldıklarında tək məqsədləri onu tamamlamaq deyil, həmin kitabdan yeni bir şey öyrənməkdir. Bu öyrəndikləri isə həyatları boyu müxtəlif situasiyalarda onların köməyinə gəlir.

Ədəbiyyat siyahısı

Kitablar

ABŞ və Rusiya kitabxanalarının iş təcrübəsində uşaq mütaliəsi məsələləri (ABŞ və Rusiya Uşaq Kitabxanalarının fəaliyyətinə dair nəzəri məqalələr əsasında : Tədris-metodiki vəsait / Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi. Azərbaycan Respublikasının Təhsil Problemləri İnstitutu. Bakı Dövlət Universiteti. - Bakı : BDU-nun nəşriyyatı, 2005. - 51 s.

Müasir Uşaq Kitabxanalarının vəzifələri : Rusiya Dövlət Uşaq Kitabxanasının fəaliyyəti F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının iş təcrübəsi ilə müqayisədə elmi-tədqiqat işi. - Bakı : [s. n.], 2013. - 62 s. – Kitabda mütaliə problemləri də tədqiqat obyektini kimi təqdim olunur.

Oxu! - yaşamaq üçün. - Bakı : Kövsər, 2007. - 128 s. : şək. - (Məktəblinin kitabxanası).

Qunhus C. Tənbəl oxucunu mütaliyəyə həvəsləndirmək. - Bakı : TEAS PRESS Nəşriyyat evi. "Üç alma uşaq ədəbiyyatı", 2016. - 56 s.

Söz, kitab, mütaliə, kitabxana və kitabxanaçı haqqında müdrik fikirlər. - Bakı : Mütərcim, 2014. - 188 s.

Dövri mətbuatda

Ağayeva A. Zamanı itirməyək : Gəlin zamanı sevgisiz, ümitsiz, qayğısız keçirməyək, mütaliəsiz, elmsiz qoymayaq! Beləcə, "zaman içində zaman qazanaq." Bir həqiqəti də unutmayaq ki, insan zaman sərhəddini aşıb əbədiyyət qazanmaqçün yaradılmışdır... // İşıq. - 2017. - № 4. - S. 62-64.

Allahverdiyeva B. Şagirdlərdə kitaba marağı, mütaliə vərdişlərini necə formalaşdırıram // Azərbaycan Müəllimi. - 2017. - 18 fevral. - № 6. - S. 12.

Fərəcova Z. Yay tətildə uşaqlara kitab da oxutdurmaq lazımdır : Bu, onların mütaliəyə maraqlarını artırır // Azərbaycan. - 2017. - 5 avqust. - № 168. - S. 7.

Qasımova G. Şagirdlərdə mütaliəni daxili tələbat kimi necə formalaşdırmalı // Kurikulum. - 2017. - № 4. - S. 58-64.

Məhərrəmov T. Şagirdlər nə oxusun? : Yay tətili dövründə şagirdlərin mütaliəsinin təşkili ciddi problem olaraq qalır // Kəsp. - 2017. - 14 iyun. - № 105. - S. 9.

Məmmədova L. Azərbaycanın kitabsevər uşaqları üçün : uşaq mütaliəsinin inkişafı sahəsində layihələr haqqında // Mədəniyyət. - 2018. - 13 aprel. - № 29. - S. 10.

Mükərrəmoğlu M. Milli Kitabxanada beynəlxalq konfrans : V Beynəlxalq Sərgi-Yarmarkası çərçivəsində Azərbaycan Milli Kitabxanasında (AMK) "Kitabxanalar üçün yeni çağırışlar, yeni ideyalar, yeni tələblər : kitab, mütaliə, innovasiyalar" mövzusunda Beynəlxalq elmi konfrans keçirilmişdir // Xalq qəzeti. - 2017. - 30 sentyabr. - № 213. - S. 10.

Salmanlı R. Mütaliə uşaqları daha bilikli edir : [Beynəlxalq Kitab Bağışlama Günü] // Azərbaycan. - 2018. - 15 fevral. - № 35. - S. 11.

Səlimova A. İbtidai sinif şagirdlərinin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili yolları // Məktəbəqədər və ibtidai təhsil. - 2017. - № 2. - S. 34-37.

Oxu! – yaşamaq üçün

(metodik vəsait)

Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S. Vurğun küç. 88;

E-mail: info@clb.az

URL: www.clb.az

F. Köçərli adına Respublika

Uşaq Kitabxanasında

çap olunmuşdur.

Sifariş: 48

Çapa imzalanmışdır: 19.07.2018

Tirajı: 100

Pulsuz